

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1938

VI aastakäik

Toimetaja A. ECKBAUM. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 8

August

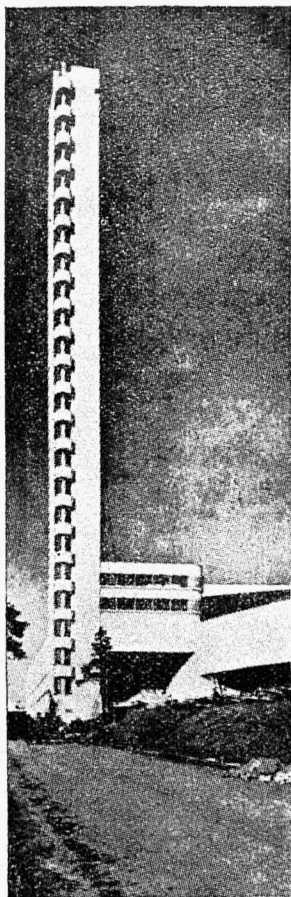

Karjapoiss on kuningas.

Põhjamaade noorsoo kehakasvatus.

Tähelepanekuid rännakul Soomes ja Rootsis.

„Maanoortele“ kirjutanud J. H ü n e r s o n.

Soome olümpiastaadioni torn.

Tänavu keetsid Põhjamaades ilusad suvelmad kogu juuli-kuu, mil võimalus oli Soomes ja Rootsis maal ja veel päevast päeva ümber rännata. Noored teadvad juba oma kogemuste järgi, kui meeldiv on soojal suvel päikeseküllases looduses rännata ja alaliselt muutuva maalilise maastiku ilu imetleda. Kui kaunist kodumaad igast küljest mitmeid kordi nähtud, on meeldivaks vahelduseks ka võõraid maid matkata ja nende omapära tundma õppida. Sellepärast tekkis igatsus kümnetetuhandete järvedega Soome maa, lugemata kaljusaartega Põhjamaade mere ja samuti vee-, mäe-, põllu ja metsarikka Rootsi järele, mille külastamine nüüd täielikult õnnestus.

Oli huvitav Soomes tähele panna, et seal suvel väga elavalt kodumaad mööda ümber rännatakse. Täisealised ja noored kogunevad oma kohalikkude seltside ja tutvuskondade kaupa ning korraldavad rännakuid küll raudteedel, laevadel, autodel ja bussidel, jalgrattail ning jalgsi — et kodumaa tähelepanu väärivamaid paiku oma silmaga näha, oma rahva mitmekesist elu tundma õppida ja oma silma- ja hingetunde laiendada. Rändamise hõlbustamiseks on korraldatud koguni odavad ringsõidu piletid raudteedel ja laevadel, samuti ka odavad öömajad linnades ja teistes keskkohaades, kas koolides või vastavates noortekodudes.

Maanteedel näeb tihti noorte salku kas jalgratastel või jala tõttamas, kehakatteks ainult kõige vajalikum, riided, toidumoon ja telgiriie kokkupakitud turjal. Nõnda rännatakse sadasid kilomeetreid paigast paika, õõbitakse vabas looduses telkides ning tuntakse mõnu ränduri elust, mis täis vabadust, päikest, õhku ja elurõõmu. Rändurite teed viivad tihti sinivete kallastele, kus jahutavates lainetes keha karastatakse. Teinekord aga viiakse kogu teekond läbi süstas ehk sõudepaadis, lainete harjal. Ränduri isu on ikka laitmatu, tervis ja jõud kosuvad kiiresti.

Peale kodumaa noorte näib eriti Soomes ka palju välismaalasi rändamas, eeskätt sakslasi, kuna Soomes elu väga odav on ja sellega võõraste ligi tõmbamist soodustab. Eesti noortelgi peaks Soomes rändamine hõlbus tunduma, sest vähese

hoole ja ettevalmistusega saaks nad keele raskustest kergesti üle. Samuti ei teeks rahakulu mitte suuremat muret, kui kodumaal.

Rännakuil ja supelusrandades viibides võis tähele panna, et Põhjamaade noored kehaliselt väga hästi arenenud on, ilusate kehavormidega silma paistavad. Sedasama võis ka tähele panna noortööliste juures, kes päevad otsa rasket tööd tegid. Nõnda oli eriti Rootsis sagedasti korduvatel kivilõhkumise ja maantee töödel, aga mõlemal maal ka ehitustöödel palju noormehi ametis, nähtavasti abi-

töolistena ja õpilastena, kelle paljad kehad hästi arenenud lihastikuga meeldivalt silma paistsid.

Teadagi, et lihaksed ainult korrapärasel harjutamisel ja otstarbekohasel töitmisel reeglipäraselt arenevad. Keha vajab samuti asjatundlikku ja hoolast kasvatamist ning koolitamist nagu vaimgi. Seda on Põhjamaades juba ammu ära tuntud ja sellest vajalikud järeldused tehtud, seda enam, et terves ja tugevas kehas ka vaim värskem ning tugevam on, kui kiduras kehas. Neil põhjustel pannakse Põhjamaades suurt rõhku noorte võimlemisele.

Kehakasvatuse abinõuna kasutatakse võimlemist juba perekonnas enne-kooliealiste laste juures. Soomes kuuldus perekondadest maal, kus võimlemise õpetajad käivad lastele eratunde andmas, nii tarviliuks peetakse seal kasvava lapse kehaharjutusi. Koolides on võimlemine kõrgel järjel, kuna seal leiduvad selleks vajalikud ruumid, seaded, platsid. Rootsis leidis linn, mille läheduses ei ole jõe ega järve, kus sellepärast ka suplemise võimalused puudusid. Linnavalitsus laskis puuduse sel teel kõrvaldada, et linna äärde mitme hektaarisuuruse tiigi laskis kaevata, mis üle sülla sügav. Sinna tiiki juhiti veevärgist iga päev kaks miljoni liitrit puhastatud vett. Tiigi äärde on ehitatud suplejate rieteruumid, istumise lava, hüppetornid, karastavate jookidega einelaud. Kogu asutus on määratud selleks, et linna noored saaks kogu suve jooksul korralikult supelda. Linna poolt on sellele supelasutusele palgatud teenijad, talitajad ja ujumise õpetajad, kes iga noore ilma vähemagi tasuta õpetavad hästi ujuma. Soojal suvehommikul oli lõbus vaadata suurel hulgal siblivate noorte askeldusi sel terviseallikal.

Ka koolieast välja jõudnud noorsugu ei jäta põhjamaades kehakasvatust kult hooletusse, vaid sellele ehitatakse linnades ja suuremates asulates maal rahvamajade ning koolide juures spordiplatsid ning rikkalikke vete randades supeluskohad. Võimlejate ja noorsooseltsid hoolitsevad selle eest, et kõiki noori võimlusharjutustele kokku tõmmata ja tööle õhutamiseks omavahelisi võistlusi korraldada. Skautlus ja maanoorte ringid on kehakasvatuse ja võimlemise oma töökavasse võtnud ning see leiab järjekindlat teostamist. Need noored, kel kehakasvatuse alal paremaid tulemusi, astuvad suurel hulgal spordiseltsidesse, kus nad spordi alal edasi arenevad.

Tänavu juulis tabas Põhjamaade noori meeldiv üllatus, kui teatavaks sai, et Jaapan loobub 1940. aastal spordi olümpiaadi korraldamisest, mispärast see vastavate otsuste põhjal jääb Soome korraldada. Kiires korras võttis Helsingi linnavalitsus ja riigivalitsus selles asjas jaatava otsuse vastu, kuna viibimata asuti vajalikkude eeltööde tegemisele. Paljude naabermaade spordikeskused aga, tundes suurt meelehead sellest, et tulevane olümpiaad nii lähedale nihkub, tõttasid Soomet heade soovide ja õnnitlustega suurele ettevõttele õhutama.

Kuiigi Soomel esiotsa lootust ei olnud olümpiaadi korraldajaks nii pea saada, on ta siiski kaugeleulatustlike ettevalmistusi teinud, mis selle ülesande teostamist nüüd õige tunduvalt kergeneb. Nõnda on Soome asjatundjad Berliini olümpiaadil väga üksikasjalikult selle ettevõtte teostamist tundma õppinud ja vastavad kavatsevad Soome jaoks valmis teinud. Ka ehitati Helsingisse uus suur ja väga moodne raudbetoonist istmetega staadion, mis käesoleval suvel avati. Nüüd leitakse, et vähema juurdeehitusega saab seda staadioni laiendada nõnda, et seal 60.000 inimest võistlusi pealt vaadata võivad. Ehitatakse võistlejate jaoks olümpiaküla, mis tarvitude möödumisel antakse sõjaväe ja üliõpilaste kasutada, korraldatakse ruumisid paljude küllaliste mahutamiseks. Mis aga eriti oluline — Soome olümpiaad annab Põhjamaade noorsoole erilist hoogu kehakasvatuse arendamiseks, jõukarastuseks, sportliku tegevuse laiendamiseks, mis mõjub aastaid tagant järele edendavalt ja õhutamalt.

Eesti asub nii lähedal Soomele ja meie pealinn Tallinn Helsingile, kus toimub kahe aasta pärast ülemaailmline olümpiaad. Kas see sündmus peaks meist ja meie noorsoost maal päris mõjuta mööda minema, või aitab ta meid ka tardunud olekust välja viia vastu rõõmsamale tulevikule, mil meie noorsoo kehale kasvatuse eest hakatakse paremini hoolt kandma, mis meie elujõudu ja elurõõmu tõstaks. Loodame, et paljud Soome olümpiaadist saavad uut vaimustust kehakasvatuse arendamiseks Eestis, nõnda et tõuseksime Põhjamaade tasemele.

Maanoorte liikumine Rootsis.

Inglise põlluministeeriumi ajakirjas „Agriculture“ avaldab Sigurd Svensson ülevaatliku kirjelduse Rootsi maanoorte liikumise kohta, millega ta oma noori lugejaid tutvustame, sest meil on jaat mõndagi õppida.

Rootsi Maanoorte ühing — J. N. F. — on asutatud 1918. aastal. Ta taotleb mittepoliitilist üldist haridusliikumist põlumeeste poegadele ja tütardele. Organisaatsoonitöö niisuguse hariduslikul kui ka üldhariduslikul alal põhjeneb eesjoones noorte enesekasvatusel, teiste sõnadega — neid harjutatakse enesekasvatusele.

J. N. F. töö sihtjooned on kolmesugused:

1. ühiskondlik hooldamine maanoorte eest;
2. nende kasvatamine töö abil;
3. üldine tasuta ja vabatahtlik haridustöö vanemate maanoorte hulgas, et arendada tehnilist tööstust, kasvatada neid headeks riigikodanikeks ning kujundada nende isiksusi.

Ühingu põhikirjas on ära tähenatud järgmised ülesanded:

Ehendada kodumajanduse tundmaõppimist, et suurendada armastust kodukohta, tema taime- ja loomariigi, minewiku ja kultuuripärimuste vastu.

Aratada huvi ja anda teadmisi põllumajanduses, näiteks arendada asjatundlikul juhtimisel noorte ettevõtlisust nende enesete majanduslikkuses algatuses ja korraldada mõistlikult viljakasvatamises, künnitöös, lõpsmises, käsitöös ja teistes põllumajanduse ja talumajanduse harudes.

Speetada poisile ja tütarlastele kofuhoidu, ja kuidas paremini kasutada oma töötasu, nii et sellest ka tulewikus tulu oleks.

Organiseerida noorte huvi õpingute ja loengute, põllutöö- ja aiatöö kursuste, ühistegevuse, käsitöö ja puuajeristi tegewuse vastu, samuti ühiskondliku töö vastu, nagu vanade ja haigete hoolekanne.

Aratada huvi töö vastu ühiskonna heaks, nagu puude istutamine, looma- ja loodusekaitse, kalade ja jahiloomade eest hoolekanne, tuleõrje, avalikkude kohtade ilustamine.

Alal hoida ja suurendada maale hiiwefid, töstes kodude tänapäeva, ebendades mõistlikke ajaviiteid ja arendades noori fefalifelt wastupidawateks wõimlemise, mängude, spordi, ujumise ja wabaõhu-elu fandan.

Rootsi Maanoorte ühingu jaguneb osakondadesse, harilikult kihelkondade piirides. Kõik osakonnad, mis asuvad ühe põlumeeste seltsi piirkonnas — mis langeb harilikult ühte küla piiridega — ühinevad piirkonna organisaatsooni, mida juhib piirkonna nõukogu. Osakondade esindajad tulewad igal aastal kofku ühingu aastakoosolekul. Nõukogu tegeleb küsimustega, mis puutuvad organisaatsooni kui terwikuks ja asub Stokholmis, kus on ka Maanoorte ühingu keskküros asukoht.

Nooremad ühingu liikmed — enamikus koolialised poisid ja tüdrukud — wõtawad peaaesjalikult osa ringide tööst, organiseeritud peajoonetes samuti kui hästitumtud poiside ja tüdrukute ringid Ameerika ühenduses. Nimetatud praktiline töö noorte hulgas J. N. F.-s toimub harilikult noorte instruktorite juhtimisel, kes on ühingu ametnikud.

Poisid ja tüdrukud, kes soowivad ringi liikmeteks astuda, pöörduvad kohaliku ringi juhi wõi õffefelt noorteinstruktoriga poole, harilikult peawad olema vähemalt 12 aastased. Ringi-liikmetele ei ole sunduslik olla J. N. F. osakonna liikmeks, kuid teifelt poolt J. N. F. osakonna liikmetele on tehtud sunduslikus osawõtmise praktilifelt tööst, mis toimub kolmel alal: 1. taimekasvatatus, 2. karjakasvatatus ja 3. kodumajandus. Wiimane ala on peaaesjalikult tütarlastele. Taimekasvatust ja karjakasvatust, millest nii tütarlapsed kui ka poisid osa wõtawad, teostatatakse isikliku ettevõtetena. Vanematelt, töökandjateft wõi teistelt renditafte maad; seemned, wäetifed ja muu tarwimise wõtetafte warem kofuhoidud wõi laenatud raha eest; ruum tallides wõi lautades üüritafte. Kõik tööd tehakse liikmete enesete poolt. Kui läheb näiteks maaharimiseks hobuseid waja, siis üüri-

tasse need wanematekt wõi tööandjatekt. Kõik tehakse ärilisel teel; kõik tehingud tulewad hoolikalt üks märkida ja arved pidada raamatutes, mis sellesst otstarbeks on saadud noortekontrollist.

Need, kes tahawad pühenduda karjakaawatusele, peawad enne kõike olesma taimekaswatajad, s. t. nad peawad wiimaseal alal wähemalt ühe aasta olesma teotseunud, enne kui nad wõiwad alustada õinest, sest taimekaswatus on põhi, millele saab ehitada karja kaswatusi. Aedwiljakaswatuses noortel põllumeestel on harilikult mitte wähem kui 100 ruutm. suuruine maalaup, kuna põlluwiljade kaswatajatel on harilikult umbes 500 ruutm. Maatüki suuruse määramisel arwestatakse noore põllumehe jõuga ja ajaga.

Kõik J. U. J. talupidamine peab olesma eeskujulik. Seda peetakse parimini tuntud põllupidamise-wiiside katseks ja peab täpselt, juhistele wastawalt olesma läbi wiidud, nii et naabritel wõiks saadud kogemustest meetodite otstarbekohasuse suhtes kasu olla. Instruktor külastab hooaja jooksul igat poissi ja tüdrukut mitu korda, et anda talle nõu, hinnata tehtud tööd ja wastata küsimustele. Noor põllumees rikastub kogemustega nii heade kui ka halbade, ja tahab nüüd teada, miks üks ja teine asi on jätunud. Kogemused on äratanud tema uudishimu ja see on kõige tähtsam tegur tulemusriikka teadmise omandamisel. Igal aastal umbes 10.000 12—17 aastast poissi ja tüdrukut wõtawad sellesst tegewusest osa ja nende arv oleks palju suurem, kui ainult ühingu eelarwe lubaks palgata rohkem instruktoreid. Praegu on ametis umbes 40 nais- ja meesinstruktorit. On reeglits, et instruktori hoolets wõib olla ainult nii palju maanoori, kui nad jõuawad küllalt tihti külastada ja anda nõutud juhatusi. On parem omada vähem liikmeid, kui anda puudulikku nõuannet.

Niisult taimekaswatajatel lubatakse osa wõtta kodumajanduslikust tegewusest. See toimub naisinstruktori juhtimisel ühepäewaste kursuste näol noorte kodudes. Emale antakse sel piewal pühapäew. Liikmed warustawad majapidamist oma aiagaadustega. Niisugusel kursusel tütarlapsed — ja wahel ka poisid — tegelewad peamisjalikult 1. keetmisega, 2. küpsetamisega, 3. hoidiste walmistamisega (aedwiljast, puuwiljast ja marjadest) 4. pesemisega, koristamisega wõi teiste majapidamisohustustega, 5. laua juures teenimisega. Sellele lisanduwad tapmise ja teised kursused. Harilikult peetakse ühes kohas suwe jooksul kolm kuni neli ühepäewast kursust. Nii äratatakse tütarlastes huwi pidewate õpingute wastu kodumajanduse koolides.

Maanoorte liikumise peatahtsus sejab koduarmastuses, tööarmastuses ja ettewõtlikkuses, mida wiimane äratad. Noori tutvustatakse otsekoheselt teel paljude hwiitawate talupidamise iksifikatsioonidega, neis arendatakse loomaarmastust ja seda „silma“ hea karja jaoks, mis on nii oluline edurikkas loomakaswatuses.

Nimetatud liikumine on samuti suurema tähtsusega põllumajanduse arengule. Meesinstruktoril on maanoori külastades wõimalust ka wanade põllumeestega ka mitmesuguseid küsimusi läbi arutada. Tihti juhtub, et mõnel niisugusel külastusel ka isa esitab terwe nimekirja küsimusi. Aga kõige paremad tulemused saawutatakse parandatud meetodite rakendamisega maanoorte eneste töös. Wanemad saawad iga päew töötlemusi jälgida. Wanematele laste läbi teadmiste andmine on wana ja edukas abinõu.

Sama wõib welda ka naisinstruktorite kohta. Ühepäewaste kursuste ja tütarlaste saawutatud teadmiste läbi saawad ka weneaiased nut algatusi. Nad näewad warsti siin awanewat rikast teadmisteallikat. Tulemused awalbuwad õnnistusrikasest muudustest, paremas ja terwislikumas töidus, toiduodetud toiduainete paremas arafasutamises, parandatud terwishoidlikes tingimustes ja üldse suuremas mugawuses ja õnnes. Nende kursuste peawäärtus sejab selles, et neid peetakse tütarlaste eneste kodudes ja et arwestatakse hariliku talumajapidamise wõimalustega, et neid peetakse mitu korda suwe jooksul erisuguste aedwiljade, marjade ja puuwiljade hooaegadel, ja samuti, et tütarlaste wõtawad neist osa mitu aastat järjest.

Meesinstruktor wiib oma poisid wahel „põllurännakule“. Harilikult külastatakse kaasliikmete majapidamisi ja waadeldakse nende tööd. Arwustamine on soowitud ja antakse wõimalusi läbi arutada maacharimist ja wäetamist, eri sortide paremusi, taimehai-gusi. Et suwehooaja lõppu tähistada, korraldatakse igal sügisel lõikuspidusid ja näitusi. Wäljapanekuteks on nii wärsked saadused kui ka hoidised, samuti on arweraamatud wabalt waatamiseks esitatud.

(Järgneb).

Kodunurmel.

Käin vaikselt nurme tuntud rada
mis hämarusse kaugeneb,
ning mälestuste valge jada
ta roobastikul laugeneb.

Siin suveõhtu soojas kastes
kõik rahu, nurmed, rukkivihk; —
näe pihelgais kui väsind lastes
veel ainuüksi uneihk.

Mu ümber rahu; maade üle
on õhtu taevas kummardund,
kust kodunurme küpsend sülle
saab südamele andeks and.

Harald Suislepp.

Töid mesilas sügise saabumisel.

Juba mee võtmisel peab arvestama mitme asjooluga, mis tingivad mesilaste head talvitumist, samuti ka kõik teised sügisesed tööd taotlevad sama sihti.

Meevõtmisel peame otsustama, kas jätame mesilased talveks mee söödale, või anname neile vähemalt osaliselt suhkrosööta juurde.

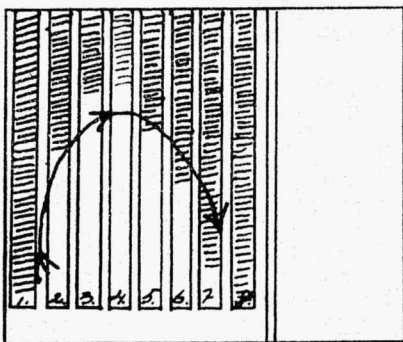
Suhkrosööda andmine on hädavajalik, kui mesilasperel toitu liiga vähe, või toit alaväärtuslik talvitumiseks, nagu kanarbiku mesi. Vajalik toidu hulk nõrgemale perele on 9—10 kg, keskmisele 12—14 kg ja tugevale 14—16 kg. Toidu hulka määratakse raami $\frac{1}{4}$ viisi. Tartu ja eesti taru täisraamis on mett 2,4 kg.

Raame jäetakse pessa, nõrgematele peredele 5, keskmistele 6—7 ja tugevatele 8—9. Liig laiaks pesa sügisel jätta ei või, siis tekib kergesti hallitust ja ka pesa jahtuks liialt.

Toidu asetamisel pessa, peavad mesilased kindlast korrast kinni, millist korda ka mesinik peab arvestama. Pesa ühel serval asub raam täis mett ja suira (õietolmu), järgmises vähem ja pesa keskel kõige vähem, teises servas jällegi suurem mee hulk. (joonis)

Säärane asetus on põhjendatud järgmistest asjaoludest: 1) Keskele jääb tühi ruum sellest, et siin oli sügisel veel haue; 2) mesilased ei asu kunagi tiheidalt kaanetatud mee kärgedele; 3) näib see kasulik olevat talvitumisel, et mesilased asuksid söömise järjega just kesk-talvel, kõige külmemal ajal, taru lae

all 3. 4. 5. kärjel, kuna seal on tunduvalt soojem, kui taru põhjal. Mesilasi tuleb lennuava reguleerimisega juhtida nii, et nad asuksid sügisel kahesse pesa vasakusse serva raamidele 1. 2. ja 3.-mele. Seal liiguvad nad poolkaares ülespoole ja kevadel jälle teisel serval alla.

Meeasetus kärgedes ja mesilaste liikumine talvel pesas.

On meil selged mesilaste nõuded talvise toidu asetamisel pessa, võime asuda pesa korraldamisele, see langeb harilikult augusti teisele poolele ja sept. algule, olenedes ilmastikust ja asjaoludest, kas tahame anda talvetoiduks juurde suhkrut või mitte. Anname suhkrut, siis tuleb pesa korraldada varem.

Pesa korraldamisel kõrvaldatakse ülearused kärjed, jättes selle juures pes-

sa alati värskemad. Kärgede keskpaika tehakse avad, kui neid seal pole, mesilaste ühelt kärjelt teisele pääsemiseks, sest talvel külmaga ei saa mesilased liikuda raami serva tagant ringi, selle juures nad kangestuksid ja hukkuksid.

Teine viis on, kus lae laudade vahele asetatakse kitsad 8 mm. liistud, valmistades sellega siin läbipääsu võimalust. See võimalus on aga paljudel tarudel juba ehituslikult ette nähtud. Kui söödame mesilastele suhkruööta, siis jätkame taru keskele rohkem tühje kärgi, et võimaldada sinna asetada antavat sööta, äärtel aga asetseks mee kärjed sügis- ja kevadsöödaks.

Suhkru söötmisel aga tekib kahtlematult küsimus, kas suhkur vastab meele oma toiteväärtuselt. See küsimus on olnud kaua vaidlusaluseks, kuid uuemad uurimused tõendavad, et suhkru sööt on talvitamisel koguni parem meest, kuna ta sisaldab vähem seedimatu osi ning seetõttu ei teki hilise kevade puhul pesa määrimist. Pole ka leitud, et mesilased suhkruöödile kuidagi nõrgemaks jääksid. Suureks hüveks suhkruöödile on tema odavus, võrreldes meega. Ainult suhkruöödal mesilasi talvitada on veel küsitav, vaid kevadeks, mil algab haude arenemine, peab olema pesas head mett. Kui anda pool talvesöödast suhkrua, siis pole mingit halba kartat.

Suhkruööti tuleb anda aegsasti, nii et mesilased saaksid seda soojal ajal väljast kogutavate ainetega ümber töö-

tada. Nii algab suhkruööda andmine kohe pärast pesa korraldamist. Suhkru andmine peab lõppema sept. alguseks.

Suhkrut antakse vesilahusena (2 osa suhkrut 1 osa vett). Suhkur lahustatakse keedetud kuumas vees, erilisi liisandeid ei tarvitata. Sööt asetatakse vastavasse sööginõusse, või pudelisse leigelt. Korraga antakse $\frac{1}{2}$ —1 ltr., tehes seda ülepäeviti, kuni vastav toidu hulk on pesas. Toidu andmine toimub õhtu eel. Kui pole kartat vargust, võib jääda sööginõu kogu söötmisperioodiks tarru, vastasel korral aga järgmisel hommikul kõrvaldada.

Varguse vältimine. Sügisel on sagedane nähe mesilas vargus. See esineb aga enamikus seal, kus üksikud pered liiga nõrgad või juhuslikult emata, need pered ei suuda ennast kaitsta sissetungijate vastu. Sageli saab vargus alguse lohakast meevõtmisest ja söötmisest. Nimelt jäetakse sageli vuritud kärjed lahtiselt mesilasse, et mesilased nad kuivaks lakuks, kuid see on varguse õpetamine mesilastele. Kärjed tulevad asetada tarru, vahelaua taha, kust nad juba järgmisel hommikul kõrvaldatakse.

Lennuauk koondatakse ilmade jahe- nemisel, sest kitsa lennuaugu puhul on mesilastel kergem oma pesa kaitsta.

Need oleksid tähtsamad tööd mesilasi söötmisel. Nende tööde teadlik sooritamine on aluseks heale talvitamisele ja pere kiiremale arenemisele järgmisel kevadel.

A. Haavaniit.

Pojengide kasvatamisest.

Mitte ainult kevadel ei tule istutada püsililli, vaid osa neist peame kindlasti istutama sügisel, kui tahame, et nad järgmisel kevadel ja suvel korralikult õitseksid ja oleksid elujõulised. Üks selliseid püsilikke on pojeng. Tema istutamiseks sügisel on sobivam augusti-kuu.

Pojengid kuuluvad meil kaunimate kevadel ja varasüvel õitsevate püsililled hulka. Pojengid vajavad kasvatamiseks rammusat ja raskevõitu savi- kat maad. Igal aastal tuleb pojenge korralikult väetada, kõdunenud lauda-

sõnniku või virtsaga. On pojengid istutatud murusse, siis peab eriti silmas pidama, et taime ümbrus oleks murust vaba ja et muld oleks kohev. Peale nende kasvunõuete nõuab pojeng veel palju valgust — päikest, vilus kasva- des ei õitse pojengid hästi ja arenevad viletsalt. Pojenge ei tohi tihti ümber istutada, nad kannatavad ümberistuta- mise all 4—5 aastat. Istutada augusti-kuu lõpul, siis taimed on puhkeasen- dis. Pojenge võime kasvatada murusse istutatult, teede ääres, ilupöösaste ees japeenras kuni 1-meetrise vahedega.

Pojenge paljundatakse juure jagamise teel ja ka seemnetest. Juurte jagamisel tuleb silmas pida, et iga elujõulise juuremugula külge peab jääma vähemalt üks vars, sest uued kasvad tekivad ikka varre kaenlast. Sobivam aeg juure jagamiseks on augustikuu lõpp, siis taimed on jõudnud puhkeolekusse ja paljundamise järele noored taimed ei jää liiga kauaks pödemä.

Seemnest paljundamine on eriti soodus lihtõielistel pojengidel, kuna neil valmib alati palju seemet. Seemnete idanemiseks kulub aga väga palju aega, sest nad on paksu kestaga. Et seeme kiirem idaneks, on parem sügisel kohe peale seemne valmimist seemned maha külvata, siis idanevad nad enamasti järgmisel kevadel, kuna kevadel mahakülvatud kuivad pojengiseemned idanevad alles teisel ja kolmandal aastal. Noored taimed tulevad istutada madalalt. Mullakiht, mis juuremugulaid katab, ei tohi olla üle 5 cm. paks, vastasel korral ei õitse pojengid hästi ja arenevad viletsalt. Kui taimed on idanenud, siis kardavad nad külma, seepärast peab kevadel neid katma. Taimed, mida külm on näpistanud, jäävad pödemä, mis ka õitsemist takistab.

Pojenge on rohtsevarrelisi ja puitunud varrelisi. Esimesed on püsililled, kuna teised kuuluvad ilupöösaste hulka. Ka ei ole viimased talvekindlad, mispärast neid meie oludes ainult asjaarmastajad kasvatavad.

Rohtsevarrelisi pojenge on täidetud ja lihtõielisi. Esimeste õied on kera-kujulised ja omavad palju kroonlehti.

Emakaid ja tolmukaid leidub nendes õites vähe, mistõttu tekib vähe seemet. Lihtõielistel on kroonlehti üks kuni kaks ringi. Õies leidub alati tolmukaid ja emakaid, nii tekib neil väga palju seemet.

Täidetud õielisi pojenge on arendatud Hiinast toodud hiinapojengist (*Paeonia albiflora*). Nende kõrgus on kuni 80 sm. Õitseag juuni keskel. Sortide arv on siin väga suur. Tähtsamaid punaseõielisi sorte on: Victor Lemoine, Adolphe Rousseau, Felix Crousse ja palju teisi.

Valgeõielisi sorte: Maria Lemoine, Festiva maxima, La Perle ja palju teisi.

Roosad: Reine Hortense, Asa Crey jpt.

Lihtõielised pojendi liigid oleksid:

1. Anomaalne pojeng (*Paeonia anomala*), õied suured tumeroosad, kõrgus kuni 100 sm. Õitseb juba mai keskel. Päril siberist.

2. Harilik aedpojeng (*Paeonia peregrina*), tema kõrgus ulatub 50—60 sm., õite värvus purpurpunane. Õitseb mai lõpul. Pärineb Väike-Aasiast ja Lõuna-Euroopast.

3. Peeneleheline pojeng (*Paeonia tenuifolia*). Õied veripunased, kõrgus kuni 50 sm. Sobib mägitaimeks. Päril L.-Euroopast.

Kõigist neist liikidest on arendatud hulk sorte. Võib ütelda, et lihtõielised pojengid on huvitavamad ja mitmekesisemad kui täidisõielised, sest siin näeme õie siseosi. Neid aga meil palju ei kasvatata.

Meeta Mäekask.

Sibullilled taluaias.

Sibullilled oma varase õitsemise aja, omapärase ilu ja vähenõudlikkuse poolest on sobivamaid lilli taluaeda. Olles tavaliselt külmakindlad, seega püsivad, on nende muretsemiskulud ühekorreds. Pealegi paljunevad nad vastavate kasvutingimuste juures jõudsel, mille tõttu võiks neid kulude kokkuhoiu mõttes muretseda vaid üksikuid teatud liigist ja sordist.

Lillesibulate muretsemiseks ja istutamiseks on sobivam aeg varane sügis, alates juulist kuni septembri viimaste päevadeni. Kevadel varakult õitsevad sibullillede liike (lumekelluke, märtsikelluke, siniliilia) peab ka sügisel varemini istutama — juuli lõpus ja augustis. Hilisema istutamise puhul ei jõua nad järgmisel kevadel õigeaegselt õitsemiseks ettevalmistuda. Hiliskevadel ja suvel õitsevad lilli nagu nartsiss, tulp, suvel õitsev krookus (*C. sativus* L.), lilliate liigid istutame

veidi hiljem — augusti lõpust septembri lõpuni, kuna sibulate ülesvõtmine ja transport võib toimuda vaid siis, kui sibul on jõudmas puhkeajajärku.

Lillesibulate muretsemisel arvestame eelkõige istutamismaterjali väärtuse ja sordikindlusega. Sellest tingituna on sibulate tellimine mõeldav peamiselt suurematelt aia- ja seemnevilja äridelt, kes oma kauba väärtuse ja sordikindluse eest vastutavad. Sobivaks ostukohaks on ka meie põllumajanduslikud näitused, kuna sinna tavaliselt alaväärtuslikku kaupa ei tooda.

Lillesibulate valikul eelistatagu raskemaid ja tihedamakoelisi sibulaid, kuna sibula suurus eriti oluline ei ole, sest suur sibul on tihti kerge ja koredakoeline. Sibulate muretsemisel varustatagu iga sort ja liik vastava nimesedeliga, et istutamisel oleks võimalus neid märkida vastavate nimelaudadega. Nii on noortel võimalus tutvuda kõigi oma koduaias kasvavate lilleliikide ja -sortide eriomaduste ja väärtustega, mis edaspidist istutamismaterjali valikut märksa kergendab.

Sibullilledle paigutamiseks taluaeda on palju võimalusi. Meeldivad ja rahulikud on omaette sibullilledle peenrad, koosnedes kas ühest või mitmest liigist ja värvist. Kahjuks mõjub selline peenar hästi vaid lillede õitsemise ajal, kuna äraõitsenud sibullilledle peenar on korratu ja kurb. Selle vältimiseks võib sibullilledle paigutada kas üksikult või rühmiti püsililledle peenardele, kus äraõitsenud sibullilledle jäävad püsikute varju. Eriti hea on selline moodus siis, kui lillesibulaid vähe ja neid omaette peenra moodustamiseks ei jatku. Hästi sobivad sibullilledle ka vabakujuliste rühmadena murusse, puie ja pöösaste ette ning peenra servade paistusena. Äraõitsenud sibullilledle võib asetada ka teiste lilleliikidega, istutades neid kuivanud sibullilledle vahele. Paigutamisel arvestatagu, et ainult tulp lepib neist poolvarjuga, kuna teised sibullilledle liigid varjus ei õitse. Tüübiline varjutaim, seega eriti sobiv kasvatada puie ja pöösaste all, kus muru tavaliselt ei taha edeneda on — maikelluke, kuid maikelluke ei ole omalt iseloomult enam sibullilledle, vaid maikellukese paljunemine toimub idude kaudu.

Sibullilledle vajavad oma arenemiseks kergert ja rammusat mulda, kuid nad ei armasta värsket väetist. Olulisemaks teguriks istutamisel on istutamise sügavus, millest oleneb edaspidine lillesibula arenemine. Istutamissügavuse määrab sibula suurus ja mulla iseloom. Suured sibulad asetame sügavamalt mulda ja väiksed — madalamalt. Samuti asetame lillesibula kerge ja kobeda mulla puhul 2—3 sm. sügavamale, kui sama sibula raskes ja tihedas mullas. Sellest tingituna ongi väiksemate lillesibulate (lume-, märtsikellukese ja sinilillia) istutamise sügavuseks 6—8 sm., kusjuures kõtkuvus oleneb mulla iseloomust. Pisut suurema lillesibula, krookuse istutamise sügavuseks on juba 7—10 sm., nartsissil ja hüatsindil 10—12 sm., tulbil 10—15 sm. Lillia istutamissügavuseks on tavaliselt 10—15 sm., kuid kirjul lillial — 25 sm. Kõige sügavamale, nimelt 45 sm. sügavusele tuleb istutada vähetuntud sibullilledle — eremurus. Peale õige istutamise aja ja -sügavuse on lillia istutamisel vaja silmas pidada, et istutatud lillia sibulat ümbritseks õhuke kruusa kiht, kuna lilliasibul mulda sattudes, kõdu- neb ega hakka arenema.

Istutatud sibullilledle jäävad samale kasvukohale tavaliselt 3—5 aastaks, millise aja jooksul on moodustunud palju uusi sibulaid, n. n. tütärsibulaid, mis nõuavad juba avaramat kasvuruumi. Nimetatud aja järele võtame nad sügisel (arvestades õige istutamise ajaga) peenralt ülesse, sorteerime suuruse järele ja istutame suuremate vahedega uude ehk samasse kasvukohta. Jätame aga sibullilledle pikemalt samale kasvukohale — jäävad nad ruumi puudusel kängu ja see oleks lubamatu nähe talunoore aias.

Et praegune aeg on veel sobiv lillesibulate muretsemiseks ja istutamiseks, püüdgem võimalikult pea leida võimalusi selle teostamiseks. Need, kes lillesibulate muretsemisele palju kulutada ei saa, tehke algust vähesega. Järkjärgulise täendamise järele omate mõne aastaga ilusa kogu vähenõudlikke ja püsivaid lilli, mis tunduvalt teie kodu ja koduaia ilu tõstavad.

„Me oleme igatahes... saksikud“.

Katkend August Jakobsoni romaanist „Vaikne õhtu“.

Anton, lamades kõhuli suure pärna vilus, hakkas kohe lugema. Mõelikult pilku realt reale vedades läbis ta igavust tundes paar esimest lehekülge. Siis aga haaras teda romantiliselt kirev sündmustik. Keele vähene tundmine tegi talle takistust; ta komistas sõnade otsa, mille tähendus oli talle võõras, kõnekäändudele, mida ta polnud iialgi kuulnud. Kuid intriiginiiti see ei seganud. Õilis metsatalu noorperemees oleks kogu aja nagu otse ta selja taga seisnud, suur ning uljas, kindlasti mitte ori. Ja nõnda nagu Jaanus, nõnda olid nood teisedki: arukad inimesed, kes pidid alistuma vägivallale, hoopis madalamahingelisele kui nad ise.

Äkki ta muutus nii rahutuks, et oli võimatu järke pidada ilma midagi vahele jätmata. Ta jooksis kärmesti-kärmesti läbi lehekülgede, libises üle kirjeldatavaist lõikeist, mis tundusid liiga aeglastena. Ta süda tuksus ühes Jaanuse südamega; ta meel nukrutseb ühes Jaanuse meelega; ta vihastas ühes temaga ja kurvastaski ühes temaga. Ta peksis varvastega suures ägeduses vastu maad, kitkus rohukõrsi, toppis suhu sõstralehti, mida ta haaras endale märgatamatult. Tal oli tunne, nagu oleks onutütar Klaara talutanud ta mingi kitsa praokese juurde, et näidata imelikke asju, millele ta polnud mõtelnud veel kunagi siiani. Eestlased, mõtles ta, — sellised nad siis olid vanasti, need eestlased . . . Ta oli endamisi veendunud, et ta ei kuulu selle rahva hulka, jah, ta on linnakodanik, sakslane, aga ometi ei saanud ta külmaks jääda nende vastu, kellele tehti ülekohtu. Talle meenus suuri tugevaid mehi isa kaupluse hoovilt ja ta uskus neis kõigis näha võivat alistatud Jaanuseid, kangelaslikke, ausaid, julgeid, nagu tõelised rüütliid kunagi. Ja ta oleks meelsasti neljaks kiskunud selle süd ametu Oodo, kes lahutas sellise jõhkru-sega kaks armastajat teineteisest, kaks armastajat, kes hiilgasid oma puhtuses.

Kuid ta suurim elamus saabus alles siis, kui süttisid kõikjal üle Maarjamaa mässule kutsuvad tulukesed, verise jüriöö verised märguanded. Jaanus tegutses, Jaanus täitis oma kohust! Ta nägi õilist kangelast kurvakujuliselt kaamana ning nukrana ulatuvat üle metsade ja laante, võitlusiha pilgus, otsustamine laubal. Värisege viletsad, värisege, värisege! See oli suur sangar, kes kihutas lossi juurest lossi juurde, lehviva mantliga, käsi tõstetud: Edasi, mehed! Vägivald — tõmbu kaitsvate müüride taha ja kindlusta end, sinu lõpp läheneb! Raud raius rauda, tera lõikas vahedana liha ning luid: õigluse mõök ei värahtanud, kui oli vaja valada ülekohtuste verd! Ja tuled loitsid, loitsid, loitsid! Aga kui tuli viimane kohutav heitlus, oleks kogu kõrge suvine taevaski nagu tuhmiiks tõmbunud: Issand Jumal, mis sa teed seal, et sa ei juhi tasakaalu ja lased jällegi tõusta vägivallal ja vajuda õiglusel!

Anton värises, hingas väga kiiresti. Ta oli nagu kutsikas, keda oli äkki turjast tõstetud: tule kaasa, vaata siia! Jaanus, kangelane, suur ja vägev Tasuja! Kes oli õieti see Bornhöhe, kes teadis neist asjadest

Pimedusele.

Kord läbi musta pimeduse käes
ma värisesin nagu kartlik lind;
üks suur ning pime sõdur, kes kord täies
öö-varustuses marssis, piinas mind.

Mind valgus noorelt päeva külge sidus,
öös hiilgas linnutee kui hele pael
ja siras igaveses hallis vidus
noor Lõunarist ja vana Põhjanael.

Siis maa alt hiiglatiivuline lendas,
kel tiivad mustad, hiiglasilmgi must.
Ja sellest pilgust pääle tundsin endas
kui avanemas pimeduse ust.

Sest alates me elu kahepoolsus
mu põllul kasvas laiaks viljapäaks:
mis annaks meile lame valge hoolsus,
kui pimeduse täius ära jääks!

Sest pääle tuksleb minus karmi jõudu
ja raskeid sõnu pakitseb mu suus.
Mis sest, et tunnengi ta kaisus õudu, —
see on nii ääretu ja igiuus.

Bernard Kangro.

nii põhjalikult ja kes oskas oma teadmisi edasi anda sellise haaravusega? Ta vaatas teisi kõiteid: Villu võitlused, Vürst Gabriel. Kuid ta ei sõandanud kohe nende kallale asuda, et mitte rikkuda kaht head asja teineteisega segades. Ja ta käändus järsu liigutusega selili ning hakkas ninajuurele toetatud käsivarre alt taevasse vahtima, helesinisesse ääretusse, kus tiirlesid pääsukesed.

Järsku teda üllatati — keegi naeris vaikselt ja pilklikult. See oli jälle Klaara, see teravnina. Jumal teab, kui kaua ta oli juba lebanud kahe jasmiinipõõsakese varjus, küünarnukid murul, jalad püsti. Ta valged sääred välkusid kordamööda ja ta mõlemad patsid rippusid hooltult üle parema õla, ulatudes kuni rinnakühmudeni. Ta nagu sädeles suurest uudishimulikust muigest, mis polnud siiski pahatahtlik. Ja ta küsis, roomates nüüd lähemale nagu sõbralik koerake:

— Noh, sa juba lõpetasid selle?

— Jah, lõpetasin, vastas Anton saksa keeles.

Ning jõudes üsna teise kõrvale küsis tüdruk edasi: — Kas pole tore? Imeilus lihtsalt. Ma ju ütlesin sulle, et midagi niisugust pole sa üle elanud veel kunagi. Muu kõik on Bornhöhe kõrval... selge rämps. Näed sa nüüd, kuidas maailmas asjad seisavad. Ja meie siin... Päh! Heine, Goethe, Schiller, mõni muu niisugune veesegaja!

Anton ei mõistnud hulgal ajal midagi vastata. Teadmine, et teda oli vargsi vahitud, vihastas kangesti. See plika — kurat teda võtaks — võis tõesti oma teed kaduda! Nende õlad olid vastamisi ja nad vahtisid mõlemad läbi pärnaoksade. Viimaks teeskles Anton kerget üleolekut ja ütles:

— Kokku kirjutada võidakse ju... jumal teab, mis veel. See on ju autorite ülesanne — lugejaid petta. Samuti teeb ka sinu armas Bornhöhe. Ma ei suuda kaugeltki uskuda, et... eestlased on olnud kord... niisugused...

— Muidugi, kui sa enda järel otsustad! turtsus tüdruk ja tõmbus tast kaugemale. — Jah... vaata... sinutaoliste... ja kõigi meietaoliste eestlaste süü seisabki selles, et me polnud... nagu Jaanus. Muidu me oleksime kindlasti... kõik parunid siit minema kihutanud.

— Ära ole laps — see ei puutu ju üldse meisse, ütles Anton ja tõmbas suu viltu. — Mis parunid sinule häda on teinud? Imelik küll, kust sa selle võtad: me oleme eestlased! Päh! Eestlased, kes ei oska eesti keeltki. Rumalus. Ema ja isa mäletavad veel meie vanaisasid. Need olid seal kustki... Breemeni kandist.

— Minu mammi mäletab oma vanemaid samuti. Isa ei räägi küll õieti midagi. Aga kui ma vahest väga peale käin, siis ta ütleb ometi, nagu emagi, et me olevat siia sisse rännanud. Kuid hea seegi, et ta ei kipu meid tegema püsti suurnikkudeks: tema ja onu Justus olevat olnud saksa soost rändkaupmehed. Breemenist, jah, muidugi Breemenist. Aga ütle mulle, ole hea, miks su ema... samuti ka onu Justus... oma kõnes nii palju vigu teevad?

Ja naerdes kohe kuidagi käratult, ometi aga nagu haavunult ja väga tigidalt, lisas ta kärmeisti:

— Sina ei tea veel, sest sa usud ka praegu neisse väikestesse valedesse. Aga mina tean juba ammu. Ja enamik meie tuttavaist on teadnud algusest peale. Ainult... et ka nemad ise on justament meiega ühte verd sakslased. Je sellepärast nad naeravad meid ainult selja taga, nagu teeme meie nendegagi. Veissbaumid nüüd mõned sakslased! Lorenzonid nüüd mõned sakslased! Muidugi — meie selja taga öeldakse samasuguse üleolekuga: Pah, Kubelikud nüüd mõned sakslased! Ja päris tõsi, ega me olegi seda. Just samuti nagu pole seda kõik need, keda ma praegu nimetasin! Kui sa ainult teaksid, kus asub see kuulus Breemen, kust me olevat siia sisse rännanud... ha-ha-ha!

Anton, kuulates üllatatult, küsis:

— Noh? Kus siis?

— Kuski seal Pärnu-Jakobi ja Kergu vahepeal... ütles tüdruk ja naeris edasi.

Anton ei lausunud hulgal ajal midagi. Juba maast-madalast oli teda kasvatatud tõelise saksalapsena ja nüüd tal oli raske uskuda, et see pole siiski nõnda. Ta oli kuulnud loendamatu kordi naerdavat neid kohmakaid, matsliku käitumisega perekondi, kes purssisid kõigest hingest haritud kodanluse keelt, püüdsid tungida kas või vägivaldselt seltskonda, oskasid aga suurte pingutustega toime tulla noa ning kahvliga. Onu Hendrik ütles sagedasti, et ta ei imestaks üldse, kui mõni neist profaanidest ühel heal päeval sõrmega nina nuuskaks või nurka sülgaks. Koolis pilgati sellistesse perekondadesse kuuluvaid poisse kurjal kombel: Kulle, hei, sina kulle, tule juba siia! Ja oli veider kujutella, et nemad, Kubelikud, põlvnevad samuti kustki mustast taluostast, mitte aga saksikuist kodanluskambreist, nagu ta oli seni uskunud.

Äkki ta punastas sisemise piinlikkuse tunde pärast. Talle meenus see suur vaev, mida ta isa oli näinud juba pikki-pikki aastaid, et taotella oma kõrgeimat unistust ses maises elus: näha oma võõrastetoas mõnd

aadlikku, kellega ühes tal oli au istuda linnavolikogus. Kuid äreva ootusega läkitatud kutsed jäid ikka ja jälle vaid kutseteks. Vabandati küll nii, küll teisiti. Ja vahel ei vabandatudki. Ja leidis koguni selliseid saksa soost kodanlasperekondi, kes suhtlesid ta vanematega ametlikult küll kui omaväärsetega, ei tõstnud aga kunagi siia oma jalga. Ta süda hakkas üha enam valutama.

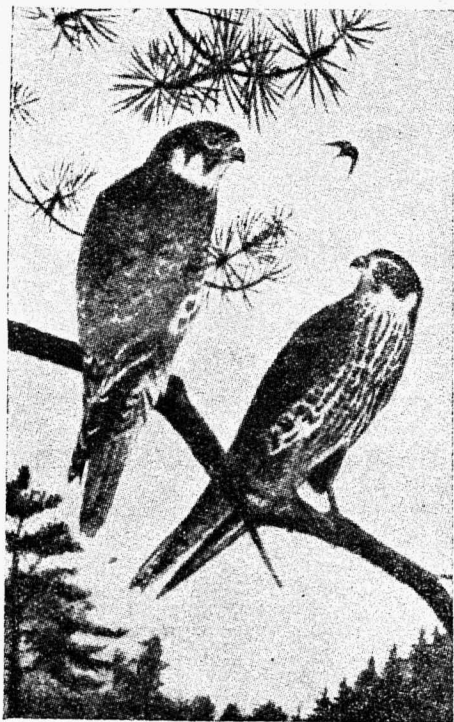
Kahjulikud ja kasulikud kullid.

J. Michelsoni- ja Brehmi andmeil.

Lööpistrik on võrdlemisi väike kull, olles kasvult veidi vähem raudkullist. Nagu kõigi pistrikute, nii torkab ka lööpistriku juures iseloomulikuna silma, et noka pealmise poole alumisel serval on tal sarvhammas. Võrreldes raudkulliga on lööpistrik värvuselt tumedam (raudkull — ülapool sinkjas hall, lööpistrik — sinkjas must) ja tiivad on tal märgatavalt kitsamad ja teravamad kui raudkullil. Samuti erineb lööpistrik raudkullist rinnaesise ja kõhualusel tähnidelt. Mõlemad kulliliigid on kõhuvalt valkjama põhivärvusega, kuid raudkulli pruunide ja mustade katkendlikkude põiktriipude asemel on lööpistriku alumine kehapool mustatähniline, kusjuures tähnid suunduvad piki keha pikliike, katkendlike triipudena (raudkullil — põiktriibud). Kui raudkulli saba on pikk ja otsast kantis, siis lööpistriku saba on lühem ja teravam. Eeltoodu kõrval on lööpistriku tähtsamaks erinevuseks punakad „püksid“ ja pärakuala. Emase linnu värvus erineb isasest pruunikama tooni poolest. Ka on emalinnud isastest suuremad, nagu see on iseloomulik pea kõigile kulliliikidele.

Mis puutub lennusse, siis on lööpistrik palju kiirema ja hoogsama lennuga kui raudkull. Ta on sedavõrd kiire, et haarab lennust mõnikord isegi pääsukese. Saaki haarab ta alati õhust.

Lööpistrik on rändlind. Ilmudes meile aprilli-maikuus ja lahkudes septembris. Tema toidukaardi moodustavad peamiselt väikesed linnud (nagu lõoke, vint jne.), kuid vähemal määral ka putukad. Üldiselt kuulub ta siiski kahjulikkude kullide hulka, sest hävitustöö, mis ta teeb laululindude hulgas on suurem kui kasu, mis ta saadab putukate hävitamisega. Et lööpistrik meil

Lööpistrikud.

aga kaunis haruldane lind on, siis on ta võetud looduskaitse alla ja tema laskmine on keelatud aastaringi.

Pesitseb tavaliselt suuremas metsatukas, eelistades teistele puudele suuremaid mände. Kasutab õige sageli ka vanu vareste pesi.

Lööpistriku munad on veidi suuremad raudkulli munadest, erinedes viimastest ka põhivärvuselt. Raudkulli

muna meenutab põhivärvuselt (põhivärvus — helerohakas) varese muna, erinedes viimastest punakas pruunidelt täppidelt, kuid lõopistriku muna põhivärvus on valkjaskollakas. Nagu kõigi kulliliikide, nii ka lõopistriku munad on kaetud punakate või punakaspruunide täppidega.

Poegade toiduks esimesel elunädalal on peamiselt putukad, pärastpoole — linnud. Noored lõopistrikud on seljapoolt pruunika värvusega, alt — kollakad, tumedatähnilised. Tuletavad värvuselt emalindusid meelde. Pesast väljennates omandavad nad varsti sellele kulliliigile iseloomuliku kiire lennu.

Väike pistrik on meie väiksemaid kulliliike. Nagu lõopistrikul, nii on ka tema tegutsemiskohaks puisniidud, metsatukad ja niitude äärsed põllud.

Värvuselt on see kull sinikashall või hallikas pruun, ookerpunaka, mustade pikuti triipudega alakehaga. Poegade ülakeha värvuses valitseb pruunikam toon. Emased linnud on aga seljapoolt tumepruunid, mustade täppidega, nagu on täpiliselt ka pojad.

Nagu kõikidel pistrikutel on kitsad, teravad, sirpjad tiivad, nii on ka väikesel pistrikul kitsad, teravad tiivad. Veidi erinev on aga sabakuju. Kui lõopistrikul ja kõige suuremal pistriku liigil — rabapistrikul saba läheb otsapoolt teravamaks, siis väikse pistriku saba on ühelaiune.

Väike pistrik on rändlind, nagu on seda ka teised pistriku perekonna esitajad. Ilmub kohale aprilli lõpul ja mai esimesel poolel ning lahkub septembris. Kasutab pesitsemiseks meelsasti vanu varese pesi, munedes sinna mai kuus 4—5 kollakas punakat, roostepruunide täppidega muna.

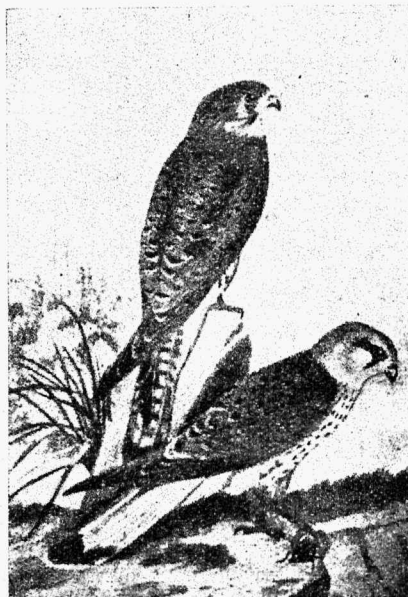
Poegi toidab väike pistrik peamiselt väikeste lindudega (nagu lõod, vindid, kiurud). Tarvitab vähemal määral toiduks ka putukaid. Üldiselt on ta siiski kahjulik lind, kuna tema toidusedeli valitseva osa moodustavad linnud.

Kasulikud kullid.

Tuuletallaja kuulub pistrikkude perekonda, olles kullide hulgas üks neid väheseid, kes kuulub kasulikkude lindude hulka, sest tema peatoiduks on hiired. See suuruselt umbes tuvisuurune lind on kõigile tuntud oma iseloomuliku saagivaritsemisviisi „tuu-

letallamise" poolest. Kahjuks tõlgitsetakse aga meil „tuuletallamist" valesti, pidades seda lindude varitsemiseks ja antakse sellele kasulikule linnule halasamatult püssi, kuigi lind kuulub sea-dusliku kaitse alla.

Nagu raudkullil, nii on ka tuuletallajal võrdlemisi pikk saba, erinedes esimesest oma kujult. Kui raudkullil saba on pikk ja otsast kantis, siis tuuletallaja saba on otsast ümarakujuline. Ka on tuuletallaja tiivad palju teravamad.

Tuuletallajad. All isane, ülal emane.

Värvuselt erineb see kull teistest kulliperekondadest oma roostepunase ülakehaga. Rinnaesine ja kõhualune on punakaskollane, mustade täppidega.

Emalind on kasvult isasest suurem, roostekarvalisema ülakehaga, kus silma torkab mustakirju joonis. Ka emase saba on tumedamakirjalisem isase omast (isase saba on heledama, ühtlasema värvusega ja pruuniga äärestatud otsaga). Samuti on tumedavärvilisem ka emalinnu kael ja silmaümbrus. Kuigi linnu sulestikus valitseb punakas toon, puuduvad tal punakatoonilised „püksid", nagu see torkab silma lõopistriku juures.

Nagu teistel pistrikuliikidel (väljarvutatud pistrikkude perekonna kõige suurekasvulisem esitaja — rabapistrik) on ka tuuletallaja hääl hele — „ki-ki-ki” või „kli-kli-kli”.

Rändlinnuna ilmub ta meile juba varakult (aprilli algul) ja lahkub alles oktoobris.

Pesitseb metsatukkades kuid ka vanades tornides ja varemtes. Munad on värvuselt tavalised kulliliste munad, vaid põhivärvus on vast veidi punakama varjundiga.

Toidab oma poegi peamiselt hiirtega, mitmekesistades toidusedelit ka putukate, sisalikkude ja konnadega. Ainult harukorral, tavaliselt tungiva nälja sunnil haarab kinni ka väiksema linnu. Kuid üldiselt on lindude söömine tuuletallaja juures võrdlemisi haruldane.

Massilise hiirte hävitamisega põldudel on tuuletallaja üks kasulikumaid linde.

Hiireviu.

Tuuletallaja kõrval kuulub kasulik-

kude kullide hulka ka hiireviu, kes tundud vihmakulli nime all.

See kull on tuntud oma heleda, kiunuva karjumise ja tiirutava õhku tõusmise poolest. Heledasti kisendades tõuseb ta tiirutades sageli õige suure kõrguseni, kuigi ta lend muide on võrdlemisi aeglane. Tiirutamisel torkavad silma ta lehvikuna harevil saba ja laiatalsalised, harali seisvate sulgedega tiivad. Kasvult on ta raudkullist suurem.

Hiireviu on värvuselt tumepruun, alakeha valkjam, vöödilisekirjaline.

Ta on rändlind, ilmudes Eestisse aprilli keskpaiku ja lahkudes septembris.

Pesitseb metsas, suuremate kuuskede otsas. Muneb hõredasse pessa 2—3 pruunilaigulist muna, haududes munadel u. 3 nädalat.

Hiireviu peamiseks toiduks, nagu sellele viitab juba nimi — on hiired. Peale selle — konnad ja sisalikud. Haarab juhuslikult ka jänesevoja või linnu, kuid see on siiski võrdlemisi haruldane. Üldiselt toob ta siiski kasu, reguleerides hiirte, konnade ja sisalikkude arvu.

Maanoorteringide tegevusest.

Simuna Maanoorte koosolekult.

Pühapäeval 10. juulil pidas konvendi piirkonnaline Simuna maanoorte ühendus oma koosoleku. Valiti juhte ja revisjon koostati tegevuskava ning eelarve ning arutati lähemaid võimalusi maanoorte arendamiseks ja tegevuse ergutamiseks.

Ühenduse juhatusse valiti abiesimeheks Elmet Haavisto, sekretäriks Art. Laurisson, kassap. Riho Sirelpuu, juhatusliigeteks Art. Sirelpuu ja Joh. Parm. Juhatuses esimeheks saab (lähemal ajal määratav) konvendi noortevanem, kes aga seni veel peavanema poolt määramata. Revisjoni valiti G. Tomberg Kärust, A. Riispapp Muugast ja Laekvere maanoorteringi esimees.

Kadrina maanoored võitlevad tõlkjaga.

Tõlkjatõrje-päevale, missugune korraldati pühap. 10. juulil kohalikus rahvamajas põllumeeste seltsi maanoorte ringi algatusel, tuli võrdlemisi vähe kuulajaid. Ius ilm ja samas mõõduv surnuaia-püha nähtavasti juhtis noorte huvid mujale. Muide korraldajate poolt oli teh-

tud päeva heaks kordaminekuks igatahes tükk meeldivat tööd. Rahvamaja esikülg oli kaunistatud päris kenasti ja päevakohaselt meile tuntud „Rakvere raiepega”. Ka kuulajaskonnale reserveeritud saal oli samuti tõlkjatega meeldivalt dekoreeritud. Tõlkja tõrjest andis ülevaate nõunik Rich. Leetoja.

Kadrinas õpitakse veiseid hindama.

Hiljuti korraldati Kadrinas A. Sulevi talus maakarja välimiku hindamise harjutus, millest osa võttis 30 inimest. Tuleval nädalal korraldatakse samasugune harjutus Huljal, kus hindamisele tuleb E. punane kari. Harjutused on mõeldud eeskätt maanoortele, kuna Kadrina näitusel toimub maanoortevaheline veiste välimiku hindamise võistlus. Harjutusi juhatavad konsulendid Põdersoo ja Voitk.

Maanoored esinevad Kärla näitusel.

Tänavu korraldatakse Saaremaa Põllumajanduse ja tööstuse näitus Kärlal 11. kuni 12. sept. Näitusel on ette nähtud ka maanoorte osakond maanoorte töö ja tegevuse iseloomustami-

seks. Kõik maanoorte ringid, kes näitusel soovivad esineda, teatagu sellest kuni 15. aug. Saaremaa maanoorte instriktorile. Maanoorte osakond näitusel näib esialgsel andmel kujunevat õige huvitavaks. Peale väljapanekute kaavatsetakse korraldada maanoorte poolt juurvilja harimise näitetöö- ja harimisevõistlused.

Elav maanoorte töö Rõuges.

Rõuge Maanoorte Ringi tegevus on paisunud viimasel ajal väga elavaks ja hoogsaks ning ringiga on liitunud alles hiljuti rohkesti noori. Ringi juurde on asutatud rohkesti uusi tööühikuid: mesindusrühm, karjakasvatusrühm, hei-

nakasvatusrühm, puukooli-, marja- ja spordi- ja kodukaunistajate rühmad. Viimasel rühmal on välja kuulutatud 2-aastane võistlus, kus auhindadeks on 30, 20, 10, 8 ja 5 krooni.

Rahkla maanoored asutavad puukooli.

Kuna kodukaunistus just istutusmaterjali puuduse ja kalliduse tõttu Rahklas ei taha edeneda, otsustas Rahkla maanoorte ring asutada puukooli, millest võiks istutamismaterjali müüa kogu ümbruskonnale. Osa külvitöid tehakse juba käesoleval sügisel. Puukooli harijateks jäävad maanoored, kes tehitud tööde eest saavad istutusmaterjali. Pea- rõhk tahetakse panna heki-taimede kasvatamisele.

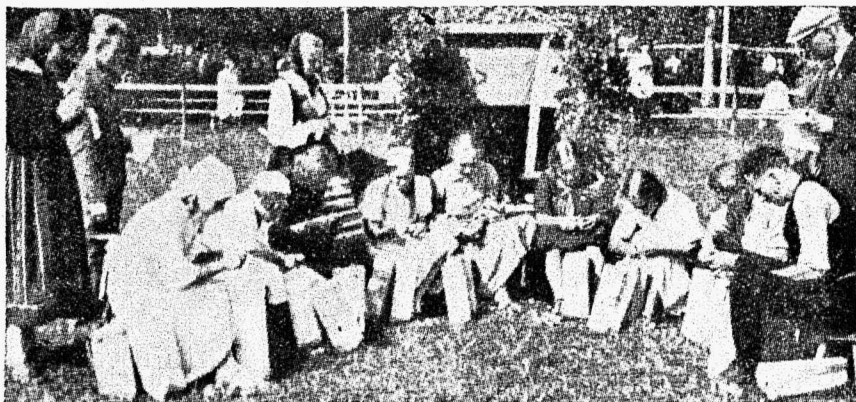
Maanoored võistlesid Järva-Jaanis.

Pühapäeval, 31. juulil Järva-Jaanis korraldatud karja-erinäitusel korraldati ka rida mitmesuguseid võistlusi.

Võistlused maanoortele õnnestusid haruldaselt hästi ja andsid paremaid tulemusi, kui andsid seda üleriiklikud võistlused läinud aastal Jänedal. Veiste

Kartulikooremise võistluses tuli võitjaks Niina Laur Paide konvendist. Peale selle said esimese auhinna Helmut Kiviloo ja Vaike Tavast.

Lüpsivõistlusest oli 16 osavõtjat, kes kõik omandasid lüpsimeistri hõbedase märgi. Nendest võitjad A. Tavet ja

Kartulikooremise võistlused Järva-Jaanis.

hindamise võistluses tuli esimeseks Vaike Tavast Türi konvendist 85 punktiga. Peale selle sai esimesi auhindu Ilse Septer Paide konvendist, Hugo Piirsalu Koeru konvendist ja Kamilla Septer Paide konvendist ning Helmut Kiviloo.

Veiste puhastamise võistluses said esimesed auhinnad Hugo Piirsalu, Heinrich Nestor, Ilse Septer ja Karl Grünberg.

J. Niinpuu omandasid lüpsimeistri tiitli ja kuldmärgi.

Kõnevõistlusel maanoortele tuli võitjaks Kamilla Septer Paide konvendist. Peale tema sai esimesi auhindu Arkadi Jürgens Paide konvendist, Ilse Ojamaa Koeru konvendist, Niina Laur ja Karl Kuurmann Paide konvendist. Kogusummas oli kõnevõistlusest 9 osavõtjat.

Fa Joh. Nurmbergi trükk, Viljandis, 16. augustil 1938. a.